

ција, надлежностима, заједничким потребама и начину финансирања истих.

У поглављу: „Општински послови – фрагменти” начињен је избор значајнијих послова који су остваривани у општинском органима у раздобљу од 1841. године до 2003. године, из којег се види којим се све пословима у прошлости бавила локална самоуправа у Ваљевоу. Подаци о демографским променама, посебно о кретању броја становника општине, изложени су у поглављу: “Статистика – становништво”, почев од 1859. године. Подаци о променама у сточном фонду, метеоролошким приликама и садашњој површини општине изложени су наредним поднасловима. Значајно поглавље у књизи посвећено је општинским председницима. Поред кратких биографских података илустрованих фотографијама, наводе се најзначајнији послови остварени у општини у време њиховог мандата. Посебан печат овом делу књиге дају одабрани текстови, објављени у новинама и часописима о четворици бивших председника, из пера познатих публициста и исповести тројице председника о (не)пријатностима са којима су се сусретали током обављања функције.

У поглављу „Сведочанства” презентовано је низ документа: устројенија,

правилника, статута, одлука о одређивању назива улица, проглашењу почасног грађанина општине, о утврђивању и употреби амблема и грба општине и др.

Под поглављем “Огласи” објављен је избор различитих јавних аката, које су општинске власти оглашавале разним поводом; лицитације, конкурси, оставке, јавне продаје, наредбе, обавештења, објаве и др. У прилогу одабраних докумената приређивач пружа читаоцу значајну информацију о широком дијапазону питања и проблема којима се локална самоуправа бавила у различитим периодима свога деловања.

На крају књиге дат је списак одборника и чланова Извршног одбора Скупштине општине Ваљево изабраних 2000. године, са основним подацима којој политичкој странци припадају и из које изборне јединице су изабарани.

Књига је опремљена фотографијама, факсимилима докумената и географским картама подручја општине и на крају списком коришћене литературе и регистром личности које су поменуте у књизи. Техничка опрема књиге је на завидном нивоу, штампана у тиражу 800 примерака.

Приређивач књиге о Ваљевској општини од њеног првог оснивања до данас, понудио је сажету и надасве корисну информацију о развоју локалне самоуправе.

Милча Модић

Синиша Мишић:

ЈУГОИСТОЧНА СРБИЈА СРЕДЊЕГ ВЕКА

Врање, 2002. Међуопштински историјски архив Врање и Удружење историчара Браничева и Тимочке крајине

Аутор студије невелике по обиму али значајне по садржају, професор на катедри за Националну историју средњег века на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду, попуњава празнину у српској медијевистици посебно у области историјске географије, када се ради о овом простору, који се у том историјском раздобљу најчешће налази између Бугарске и Србије. Иако су извори за проуча-

вање ове области у средњем веку оскудни и фрагментарни а досадашња историографија се њоме бавила узгредно, аутор је успео да на основу познатих извора и објављених радова и литературе презентује релативно целовиту слику историјских процеса који су се одвијали на овом простору од 1282. до доласка Турака.

Књига је сачињена из седам поглавља, резимеа на енглеском језику, списка извора и литературе, регистра личних имена и регистра географских појмова, две географске карте и табеле пореза и прихода из пореских књига. Поглавља као тематске целине су методолошки вешто повезана и чине кохерентну целину која даје целовиту представу о области у назначеном раздобљу.

Уводно поглавље у поднасловима Врела и Одлике тла и жупе, аутор прегледно наводи све значајне радове објављене на ову тему као и изворну архивску грађу која је сачувана и позната досадашњој историографији. Аутор настоји да непристрасно изложи све релевантне радове без обзира на њихову националну провенијенцију. У другом делу овог поглавља аутор просторно омеђује ову област „између реке Нишаве на северу до српско-бугарске границе до ушћа у Јужну Мораву, западна граница иде долином Јужне Мораве од десне обале до Грделичке клисуре, после које прелази на леву обалу обухватајући област око Врања и Прешева спушта се на југ где обухвата Жеглигово и избија на доњи ток реке Пчиње која заједно са долином Криве Реке чине јужну границу, која се на исток пружа даље преко Осоговских планина и избија у долину Струме, док се источна граница не поклапа са садашњом границом између Србије и Бугарске јер у њен састав улазе и области око Тустендила и области Крајишта и Знепоља“. У оквиру овог поднаслоа уводног поглавља аутор даје прецизан опис географских карактеристика овог подручја. Границе жупа унутар области са убицирањем насеља унутар њих, аутор заснива на сачуваним изворима; повељама, хрисовуљама и важећој литератури.

У другом поглављу које носи назив: „Политичка догађања“, аутор документовано излаже хронологију политичких промена, смењивање бугарске и византијске власти и на крају успостављање српске државне власти у овој области, све до турских освајања. Вештим коришћењем историјских извора и објављене литературе, аутор нас води кроз поли-

тичке промене које се дешавају на овом простору у троуглу смењивања; византијске, бугарске и српске власти као и поделеседа међу феудалним великодостојницима и манастирима, које су чинили средњевековни владари својим поданицима. Под посебним поднасловима у истом поглављу излаже се период уласка територије југоисточне Србије у састав српских средњевековних земаља, после ратова Стефана Дечанског и краља Милутина са бугарским краљевством, освајања и запоседања територија западно од Јужне Мораве до реке Струме на истоку, леве стране Нишавске долине на северу и Осоговских планина и реке Пчиње на југу. На овом простору власт српских владара одржава се све до османлијског продора у ове крајеве и њиховог стављања под управу Отоманског царства. Доба обласних господара у време Немањићке Србије, организацију власти у жупама и трагове које су оставили на тим просторима ондашњи феудалци, било у ретко сачуваним писаним документима или задужбинарством према цркви и манастирима, аутор излаже јасним стилем и језиком.

У наредним поглављима књиге: „Државна управа“ и „Црквена организација“, представљена је организација световне и црквене власти Српске средњевековне државе на овим просторима. Од времена Стефана Првовенчаног до владавине краља Милутина и цара Душана, овај простор био је уређен као крајиште са седиштем у Врању. Читаву номенклатуру владајућег племства са именима најзначајних великаша, који су управљали овим областима и траговима који су иза њих остали, документовано су изложени у овом делу књиге. Епископска организација и манастири са својим властелинствима су детаљно обрађени и представљени на основу темељно проучених извора и литературе.

У поглављу „Насеља“ аутор обрађује сва утврђења и тргове који су постојали на том простору, када су настали и под чијом управом су били у различитим периодима средњевековне Српске државе на овим просторима. Посебно детаљно

су изложени подаци о називима сеоских насеља и њихова припадност одређеним жупама, од којих многа и данас постоје, што сведочи о континуитету српског становништва у њима.

Привреда и саобраћај су представљени у петом поглављу књиге, у којем се под посебним насловима описују поједине привредне гране, земљорадња, сточарство, рударство, занати, трговина и путеви. На основу података из сачуване архивске грађе, посебно из пореских књига, изводи се логичан закључак о пољопривредном, претежно сточарском карактеру привреде, уз занатство и трговину као пратеће делатности, која се одвијала више у транзиту него у невеликим и недовољно развијеним трговима.

У закључку који аутор изводи на крају својих разматрања константује се да: „Југоисточна Србија у средњем веку није представљала јединствену, нити посебну политичку целину, као што је то био случај са другим областима (Зета, Хумска земља). Међутим, она чини прилично компактну географску целину. У свом политичком животу југоисточна Србија је дуго била саставни део Византијског царства, али је улазила и у састав Првог,

а потом и Другог бугарског царства. - Српска држава је за овим простором први пут посегла у време великог жупана Стефана Немање, а његов син и наследник Стефан Првовенчани се учврстио у долини Јужне Мораве и Нишаве, држећи тако западни део југоисточне Србије. Највећи део територије ове области српској држави је присајединио 1282. године краљ Милутин. Само је Понишавље остало изван његове државе. Оно што је Милутин наговестио остварио је његов син Стефан Дечански, који је у битци код Велбужда 1330. године потукао Бугаре и од Србије учинио најмоћнију државу на Балкану. Одлука о томе пала је на простору југоисточне Србије, у њеним источним областима, које су се граничиле са бугарском државом. После 1330. године и Понишавље је ушло у састав Србије, па је тако цела југоисточна Србија ушла у састав српске државе, где ће остати све до доласка Турака.“

Студија професора Сенише Мишића синтетизује досадашња знања о области југоисточне Србије у средњем веку, нудећи читаоцу целовиту представу о историјским дешавањима на овом простору који је у историографији обрађиван више узгредно и фрагментарно.